

Amerika militarizálódása

Die Zeit, 2001. szeptember 17.

Az Egyesült Államok háborús helyzetben van, még ha nem világos is, hogy miféle háborúról van szó. Egyetlen nemzet sem tűrné el azt a csapást, amelyet elszenvetünk, anélkül, hogy megtorló intézkedéseket ne foganatosítana, még ha nem tudjuk is, miféleket. Néhányan azzal számolnak, hogy Bush elnök hadat fog üzeni a táliboknak, ha azok nem nyilatkoznak azonnal, hogy készek kiadni Oszama bin Ladent. Mások azt gyanítják, hogy újra kezdődik a háború Szaddám Huszein ellen. Csak az biztos, hogy miközben én ezt írom, Amerikának az a szándéka, hogy a jelenleginél még erősebben militarizálódjék – hogy az, amit Eisenhower elnök „katonai-ipari komplexumnak” nevezett, még nagyobb hatalomra tegyen szert.

Csak remélhetjük, hogy a Kongresszusnak lesz lehetősége arra, hogy vitát folytasson a legközelebbi lépésekről, amelyeket a nemzet felvállal, és hogy nem adja be a derekát, megelégedve egy üres biankó-nyilatkozattal, úgy, mint a Tonkin-öbölbeli incidensnél, amikor általános felhatalmazást adott („mindig az elnök dönt”). Ezt arra használták, hogy Johnson elnök és hivatali utóda, Nixon minden vietnami akcióját legitimálják. Alkotmányunk engedélyezi a Kongresszusnak, hogy hadat üzenjen, de a hidegháborúra – Nicaraguában a kontrák támogatásától kezdve, a panamai invázió át a vietnami és koreai háborúig – az volt a jellemző, hogy nem volt hadüzenet. Az elnökök minden esetben önállóan cselekedtek, anélkül, hogy a legcsekélyebb mértékben is megkérdézték volna a közvéleményt.

Ezúttal talán Bush elnök legalább elmagyarázza majd a Kongresszusnak és a nyilvánosságnak, hogy mit akar tenni, mielőtt ténylegesen megteszi. De az is lehet, hogy nem. A John Wayne-féle hősiesség, amelynek eredményeképp egyre tovább gyilkoltunk Vietnamban, jöllehet már régóta tudtuk, hogy ezt a háborút nem nyerhetjük meg, ugyanúgy uralkodó a washingtoni politikában, mint eddig. Ott ezt „szilárd eltökéltség”-nek nevezik.

Az elmúlt hónapokban a Bush-adminisztráció bebizonyította rendkívüli arroganciáját: messze ható döntéseket anélkül ismerte-

tett, hogy komolyan kísérletet tett volna arra, hogy a nyilvánosság előtt bebizonyítsa e döntések hasznosságát. Ilyen például a nevesítéses rakétaelhárítási program, valamint nemzetközi egyezmények és különféle megállapodások hatályon kívül helyezése. Bennünket, amerikaiakat, kormányunk döntéseiről csak akkor tájékoztatnak, ha azokat már végrehajtották. A demokratikus folyamatok nem így szoktak működni, s demokráciánk a hidegháború során valóban – még ha az szükségszerű volt is – tartósan károsodott.

Bagdad és Kabul pusztulását mindaddig elfogadnák az amerikaiak, amíg az nem ér fel Rotterdam, Coventry, Drezda és Hiroshima pusztulásával. Az eltökéltség szükséges demonstrációjaként és a merényletekre adott megfelelő válaszként fogadnák. Sőt, alkalmasint én is egyetérteneék vele. De az első bombatámadásokat követő hónapokban a kormányzat hosszú lejáratú politikai döntéseket fog foganatosítani. Ezek célja az lesz, hogy megakadályozzának további támadásokat (olyan támadásokat, amelyek biológiai fegyverek bevetésével még pusztítóbbak lehetnek). E messze ható döntéseket azonban nem a hadseregen belül kellene meghozni, hanem a kongresszusnak a nyilvánosság előtt részletesen meg kellene őket vitatnia. Máskülönb az amerikai demokrácia még jobban meggyengül, és a rendőrállam még erősebb lesz.

A Bush-adminisztrációban sok jóra való, tisztességes és okos férfi és nő dolgozik. Tagjai közt nincs egyetlen kriptofasiszta sem. Ennek ellenére a republikánus intézkedések jobban hajlanak a bűnre, mint a demokratákéi – bűnre hajlóbbak az olyan sötét alakok miatt, mint amilyen J. Edgar Hoover, Oliver North és Joseph McCarthy volt. A Republikánus Pártban eluralkodott a „macsóság”. A párt arcátlanul dörgölözött a fegyverfetisisztákhoz, a halálbüntetés híveihez és olyan emberekhez, akik azt hiszik, hogy az az egészséges belpolitika jele, ha a fekete fiatalok nagy százaléka börtönben ül.

Nem alaptalan paranoia volt tehát, amely a Demokrata Párt baloldali híveit, köztük engem is, arra ösztönzött, hogy a szeptember 11-ei hírekre azzal a kérdéssel reagáljunk: „Istenem, mit jelent ez az állampolgári jogaink szempontjából?” Ez a kérdés újra felvetődött, amikor hallottuk, hogy sajtóértekezletén hogyan ítéli el Rumsfeld védelmi miniszter – minden látható ok nélkül – azokat, akik bizalmas információkat hagytak kiszivárogni. Ezek ugyanolyan „kiszivárogtatott információk” voltak, mint amilyenek a Pentagon-iratok, amelyeket a *New York Times* hozott nyilvánosságra. Ez világossá tette számunkra, hogy kormányzatunk milyen arcátlanul és lelkiismeret-furdalás nélkül csap be bennünket. A következő hónapokban még nagyon sok ilyen hazugsággal

kell számolnunk, és ezeknek azzal a talán még súlyosabb következményével, hogy ezeket a hazugságokat megkísérlik feltárni.

Mindig, amikor az Egyesült Államok háborút viselt, a polgári jogok – az egyes polgárok jogai az állammal szemben – csorbát szenvedtek. Az első világháború alatt szocialista szakszervezeti vezetők – így például Eugene Debs – kerültek börtönbe, mert megtagadták a bevonulást. A második világháborúban japán származású amerikaiakat zártak internálótáborokba (ez a döntés a legfelsőbb bíróság székelye).

1913-ban magánemberek hívták életre az American Civil Liberties Uniont, az Amerikai Polgárjogi Társaságot, hogy az egyes emberek jogait megvédelmezzék. A szervezet rendkívül híres lett, mivel bíróság előtt harcolt ezekért a jogokért – főleg a háborús időkben. Hazám külföldi barátainak, újságolvasás közben, a jövőben figyelniük kellene az ACLU kormányzati képviselők elleni panaszaira, például a magánszféra megsértése, a jogtalan rendőrségi fellépések vagy az alkotmányellenes törvényhozás miatti panaszokra.

Ha szerencsénk van, hadviselésünk ez alkalommal nem teszi szükségessé az ACLU fokozott éberségét. De a „nemzeti biztonság” szellemének felidézése nagyon erős fegyver a hatalom birtokosainak kezében, akik a közvéleményt éppoly kevésbé becsülik, mint az állampolgári jogokat. Jó lenne, ha mi, baloldali demokráták, nagyobb összegekről szóló csekkeket küldenénk az ACLU-nak, mint eddig.

Noha Amerika jelenleg jobban hasonlít egy birodalomra, mint egy köztársaságra, s annak ellenére, hogy kormányunk meglehetősen arrogáns, szülőhazámnak sok barátja van külföldön – olyan emberek, akik hálásak azért, hogy az Egyesült Államok a múltban az alkotmányos demokrácia példájával járt elöl, és akik jószándékkal vannak az ország iránt. Könnyekig meghatódtam azoktól az e-mailektől, amelyekben külföldi barátaim a terrortámadások után együttérzésükről biztosítottak. Remélem, hogy ezek a barátok nem fognak csalódni a döntések miatt, s hogy kormányom rövid időn belül rá fog jönni, hogy mi a teendő, nemcsak a megtorló intézkedésekkel kapcsolatban, hanem az amerikai demokrácia jövőjét illetően is.

(Fordította Pajorin Klára)

Richard RORTY filozófus, irodalomtörténész, az egyesült államokbeli Stanford University professzora. Magyarul megjelent könyvei: Esetlegesség, irónia és szolidaritás (1994); Heideggerről és másokról (1997); Megismerés helyett remény (1998).